

Landbouwvisie Berkelland

2021-2030

LTO Noord Achterhoek Noord

AJK Oost Achterhoek

AJK Samen Vooruit

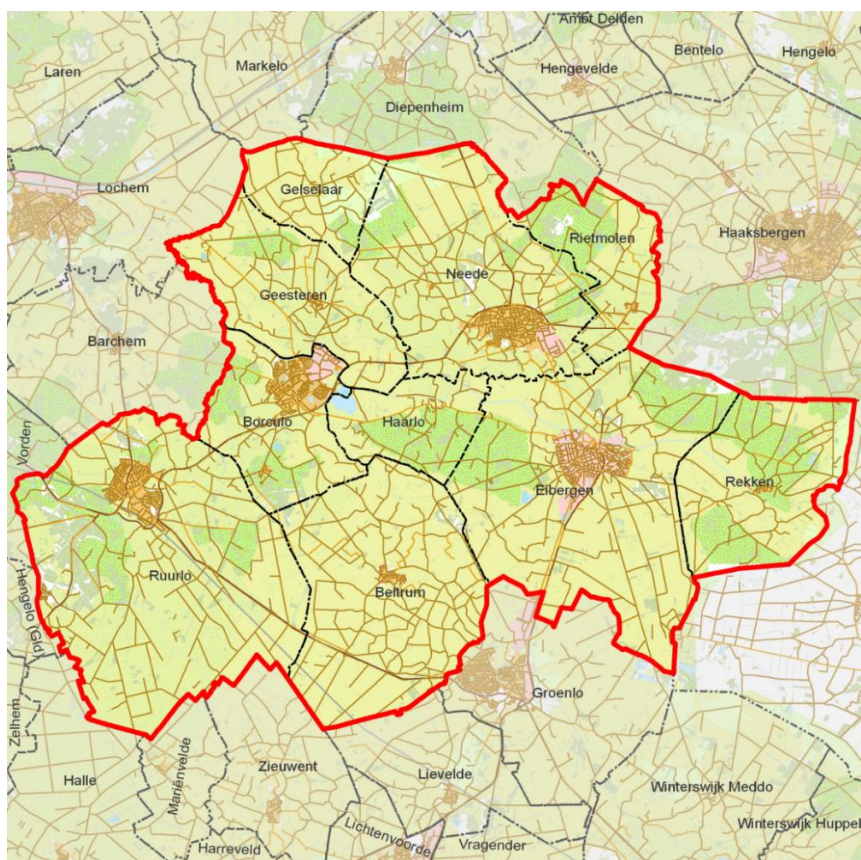
“Ruimte om te Ondernemen”
in Duurzame Plattelandsgemeente Berkelland

28 april 2021

Inhoudsopgave:

1) Inleiding	5
2) Landbouw in Berkelland huidige situatie	6
3) Toekomstvisie landbouw in Berkelland	8
4) Thema's ten behoeve van de omgevingsvisie	10
4.1) Ruimte om te ondernemen	10
4.2) Woningbouw en Vrijkomende Agrarische bebouwing buitengebied	11
4.3) Duurzaam ondernemen en Verdienmodel	12
4.4) Multifunctionele landbouw	13
4.5) Natuur en Stikstofopgave	14
4.6) Energie	15
4.7) Water	17
4.8) Landschap en Infrastructuur	17
4.9) Mest en Bodem	18
4.10) Imago en verbinding met de omgeving	18
5) Nawoord en afsluitend	19

Bijlage: Werkgroepleden LTO Achterhoek Noord, AJK Samen Vooruit en AJK Oost Achterhoek
21

1. Inleiding ‘Ruimte om te ondernemen’

Voor u ligt de landbouwvisie van LTO Noord afdeling Noord, en AJK Samen Vooruit en AJK Oost Achterhoek.

Deze heeft tevens als doel helderheid te verschaffen en richting te geven ten behoeve van de op te stellen omgevingsvisie door de Gemeente Berkelland.

Het document biedt niet alleen houvast voor het afdelingsbestuur, maar verschaft tevens helderheid aan onze leden en de periferie rondom ons.

Berkelland heeft procentueel gezien een zeer hoog aantal landbouwers in de gemeente, en het betreft derhalve een groot percentage van het platteland van Berkelland, en ook van haar bewoners. In onze landbouwvisie Berkelland, zullen wij tevens ingaan op de omgevingsvisie voor het buitengebied van onze gemeente.

We zijn als landbouw continue in beweging en ook de komende jaren zullen veranderingen en opgaves onderdeel van onze bedrijfsvoering zijn.

Wij als landbouwsector werken graag mee aan deze toekomst. Want de evolutietheorie van Darwin leert ons, ‘Niet de snelste, grootste overwint, maar degene die zich het best aanpast aan de veranderde omstandigheden’.

Dit vraagt flexibiliteit van de ondernemer, maar net zo goed flexibiliteit (maatwerk) van de gemeente om de plannen waar te kunnen maken: de ‘Ruimte om te ondernemen’.

22 maart 2021 is de landbouwvisie besproken in de landbouwwerkgroep Omgevingsvisie Berkelland

31 maart 2021 met alle leden van LTO en AJK te Berkelland en stellingen via ‘Mentimeter’

16 april 2021 is een concept-versie met alle leden gedeeld

28 april 2021 zal de definitieve landbouwvisie worden gedeeld met leden en gemeente

19 mei 2021 zal de landbouwvisie worden aangeboden en gepresenteerd aan de hele Raad van Berkelland.

In deze landbouwvisie worden eerst de huidige situatie en toekomstvisie geschetst.

Daarna zullen een aantal thema’s worden weergegeven, welke ook richting kunnen bieden voor de Omgevingsvisie.

- ➔ Samen kunnen we deze uitdagingen aan, we hopen op de inzet van een ieder rondom ons, inzake:

“Ruimte om te Ondernemen”
in onze Duurzame Plattelandsgemeente Berkelland

2. Huidige situatie landbouw in Berkelland

Plattelandsgemeente Berkelland:

In Berkelland is ongeveer 80% van de grond landbouwgrond. De werkgelegenheid in de agrarische sector en de aanverwante sectoren zijn van zeer grote betekenis voor onze lokale en regionale economie. De omzet van de land- en tuinbouwbedrijven in Berkelland was in 2019 € 182 miljoen.

Daarnaast is er veel werkgelegenheid van alle bedrijvigheid in de periferie. Zoals FrieslandCampina, grondstoffen en voerproductie, mechanisatiebedrijven, installatiebedrijven, toeleveringsbedrijven, transport, handel, verkoop regionale- en streekproducten, en recreatiemogelijkheden in deze plattelandsgemeente. En niet te vergeten de boerderijen- fietstochten, (mede) georganiseerd door LTO, welke jaarlijks zo'n 4.000 fietsers trekken.

CBS cijfers Berkelland 2019:

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven is van 2005 tot en met 2019 afgenomen van 999 naar 663 bedrijven. Gemiddeld -2,9% per jaar, en vergelijkbaar met de rest van de Achterhoek en iets lager dan in de rest van Nederland.

Het aantal melkkoeien is ongeveer gelijk gebleven (25.000) en het aantal varkens is met 25% afgenomen. Het aantal geiten is sinds 2005 gegroeid naar 8.488 in 2019.

Het areaal cultuurgrond is de laatste 10 jaar met 1% afgenomen.

Het aantal inwoners per augustus 2020 is 43.845 in Berkelland.

Landbouwcijfers Berkelland per 2019 betreffen:

- Totaal 663 bedrijven met gemiddeld 27 ha grond. Totaal 17.700 ha cultuurgrond. Waarvan:
- 261 melkveebedrijven (gem. 88 koeien)
- 169 overige graasdierbedrijven
- 63 varkensbedrijven (gem. 2.901 varkens, in 2005 waren er nog 154 varkensbedr.)
- 170 overige bedrijven,
- 30.000 leghennen 300.000 vleeskuikens
- 8.488 geiten
- 1.200 ha akkerbouw

Rentmeesterschap, kenmerk familiebedrijf en duurzaam doorgeven:

In Berkelland stromen de Berkel en andere watergangen. Berkelland kent een mooi coulissenlandschap met weiden, akkerbouw, houtwallen en bos.

In Berkelland zijn landbouwbedrijven waar reeds eeuwenlang geboerd is. Er is een rijke historie, en tevens een verlangen dit als nette Rentmeesters door te geven.

Het kenmerk van een familiebedrijf is, dat het vaak van generatie op generatie wordt doorgegeven. Zij gaan niet voor het gewin op de korte termijn, maar willen investeren voor de langere termijn. Thema's als duurzaam ondernemen, innovatie, rentmeesterschap, een inkomen voor de langere termijn, staan bij familiebedrijven centraal.

Beperkte verbreding:

Bij de CBS Landbouwtelling in 2016 is ook gevraagd naar eventuele multifunctionele activiteiten op het bedrijf. In Berkelland hield 21% van de land- en tuinbouwbedrijven zich bezig met verbreding, ofwel met bedrijfsmatige activiteiten anders dan landbouw. Deze activiteiten betreffen vooral natuurbeheer (7%), duurzame energieproductie voor eigen bedrijf (6%), loonwerk (4%), recreatie (3%), verkoop van producten (3%) en stalling van bijvoorbeeld caravans (2%). Voor heel Nederland ligt het aandeel bedrijven met multifunctionele activiteiten 7 procentpunten hoger. Het verschil zit vooral in natuurbeheer, loonwerk, huisverkoop en stalling.

3. Toekomstvisie landbouw in Berkelland

Ruimte om te ondernemen:

Wij verwachten dat de daling van 3% stoppende landbouwers per jaar in Berkelland zich zal voortzetten.

Er zullen bedrijven zijn die inzetten op schaalvergroting, een aantal zal omzet willen vergroten door verbreding, en een aantal zal staken met de hoofdtak, maar vanwege de fiscale wet- en regelgeving doorgaan als landbouwer met 'overige bedrijven', en een klein aantal zal volledig staken of omschakelen.

Er zal derhalve ruimte nodig zijn om te ondernemen.

Zowel fysieke ruimte zoals bijvoorbeeld een bouwblok, als ook meewerkende ruimte in beleid.

De ondernemer wil zich kunnen blijven ontwikkelen zodat het duurzame bedrijven blijven en mee kunnen bewegen in toekomstige ontwikkelingen.

Om te kunnen ondernemen en blijven innoveren is een gelijk speelveld binnen Europa, binnen Nederland, binnen de Achterhoek, en binnen onze gemeente, van wezenlijk belang.

Beheerders landschap:

Sinds vele generaties hebben de land- en tuinbouwers mede zorg gedragen voor het landschap in Berkelland. Wij verwachten dat de thema's biodiversiteit, landbouw-inclusief natuur, koeien in de wei, fietsende recreanten, blijvend aandacht vragen. We zien een duurzame invulling door het koesteren van onze agrarisch landschap met haar agrarische ondernemers. En er zal steeds meer samenwerking komen met boer, burger en de natuur.

Voedselproducent:

Wij zijn trots op de huidige landbouw, en de kwalitatief hoogwaardige producten welke wij leveren aan allerlei verschillende mensen en wensen, regionaal, binnen de EU en wereldwijd.

De na-oorlogse visie 'nooit geen honger meer in Nederland' is verplaatst naar 'het produceren van hoogwaardig duurzaam voedsel', en 'niet alles kan overal'.

Ook thema's als circulaire economie, kringlooplandbouw, biologisch, vegetarisch en veganistisch, spelen momenteel. Deze thema's vergen wel omschakeltijd bij onze bedrijven en bij de consument en de hele keten daaromheen. Dit is inclusief beleid en regelgeving.

Maar ook de invloed van landen als China, welke zich juist zorgen maakt of er voldoende is voor al haar inwoners vanwege de slechte gronden, en daarom elders in de wereld haar voedselproductie probeert in te kopen, is met de mondiale voedselconsumptie in Berkelland merkbaar.

Wij verwachten dat de handelsgeest van de Nederlanders, en de mondiale economie, blijvend van invloed zal zijn op de Berkellandse landbouw.

Wie betaalt bepaalt?

Het aantal biologische bedrijven in Berkelland is al sinds 2005 stabiel op 6 of 7 bedrijven. De helft hiervan betreft een varkensbedrijf, er zijn in Berkelland géén biologische melkveebedrijven. De verwachting is dat de biologische landbouw in Berkelland de komende jaren niet fors zal uitbreiden. De markt voor biologisch loopt tegen een grens qua prijselasticiteit. Anders gezegd: er is te weinig toename van consumenten die bereid zijn een hogere prijs te betalen voor een biologisch product. In combinatie met de hogere kosten remt dit de ontwikkeling.

Wij verwachten dat door de Corona-crisis de thema's 'dichtbij, betrouwbaar, en circulair' wel meer aandacht krijgen, maar de verwachting is dat de consument net als afgelopen jaren, veelal hoogwaardige betaalbare producten wil.

Voor een lokale en regionale afzet van enige omvang zijn er voldoende grote woonkernen met geïnteresseerde en betalende consumenten in de buurt nodig.

Stikstof en Klimaatopgave:

Momenteel is er veel gaande in de stikstof en klimaatdiscussie. Niet alleen in Berkelland, of de Achterhoek. Maar ook in Nederland, Europa, en wereldwijd liggen er vraagstukken. Zo ligt er een klimaatopgave, waarbij je niet iets hier wilt verbieden, waarbij het product op een andere plek op de wereld, met een hogere N- of CO₂-uitstoot wordt geproduceerd.

Daarnaast wordt gestuurd op Kringlooplandbouw, efficiency, duurzaam bodembeheer, en wordt door een aantal deelgenomen aan het pilotproject 'Kunstmestvrije Achterhoek'. Deze thema's zullen zich verder ontwikkelen.

Wij als Berkellandse landbouwers hebben relatief zeer veel blijvend grasland en bomen, en leggen daarmee veel CO₂ vast. Daar zijn we trots op.

Er zijn op het gebied van Stikstof en Klimaat, niet alleen voor de landbouw, maar voor ons allemaal nog forse uitdagingen de komende jaren. Hier zullen we volop verder aan werken.

Tevens willen we het besef van ons als krachtige CO₂-binders verder uitdragen.

Areaal Grond:

Wij verwachten dat er meer grond nodig is voor alle maatschappelijke wensen, zoals duurzame landbouw, extensivering, biodiversiteit, energie, woningbouw, infrastructuur en natuur.

Wij verwachten dat veehouderij ook nodig blijft voor de verwerking van de afvalstromen van de humane consumptie.

Wij verwachten daarnaast dat er minder grondstoffen van buiten Europa geïmporteerd zullen worden, dat de wens richting Kringlooplandbouw en grondgebonden melkveehouderij zich verder ontwikkelt. De gronddruk zal groter worden.

Wij pleiten daarom voor de aanwinning van nieuw land in Nederland, en vinden dat de verbrokkeling van de ruimte moet stoppen.

4. Thema's ten behoeve van de omgevingsvisie

4.1 Ruimte om te ondernemen:

Bij Ruimte om te ondernemen denken we aan: ruimte in de breedste zin van het woord.

Ruimte om te...

- Kunnen ondernemen, met een toekomst perspectief voor onze opvolgers. Ruimte behouden voor de ontwikkeling van het bedrijf, verruimen en/of aanpassen van het bouwblok moet mogelijk blijven. Houdt ruimte beschikbaar voor erfbeplanting, brandgangen. Houdt meer Flexibiliteit voor een bouwblok op maat.
- Innoveren en optimaliseren, kansen bieden om nieuwe systemen te ontwikkelen. Aan de hand van randvoorwaarden en doelvoorschriften.
- Rechtlignige wet en regelgeving. Investerings moeten terug te verdienen zijn, daarbij is het noodzakelijk dat regels niet van het één op het andere jaar aangescherpt worden. Wet en regelgeving in overeenstemming met de richtlijnen van de EU. (gelijk speelveld voor een eerlijke concurrentie) Geen aanvullende regelgeving van de gemeente bovenop de Europese of landelijke wetgeving.
- Landbouwgrond behouden voor de landbouw, belangen botsen met die van zonneparken en natuurgebieden. Toepassen van de zonneladder om te voorkomen dat goede landbouwgrond vol komt te liggen met zonnepanelen.
- Financiële ruimte, subsidies om projecten te ondersteunen, en tegemoetkoming voor landschapsbeheer. (biodiversiteit, verkeersveiligheid, akkerranden, etc.). Ruimte voor een terugverdientijd van investeringen...
- Precisiebemesting toe te passen, bemesten naar behoefte. Huidige normen sturen aan op verschraving van de percelen. Bemesting op maat, Meten is weten.
- Kunstmestvervangers toelaten, Kunstmest uit dierlijke mest. Een optimale benutting van nutriënten uit de mest en goed voor de kringloopgedachte binnen onze regio.

Wat willen we NIET:

- Aanvullende regelgeving van de gemeente bovenop de landelijke en provinciale
- Vrijwillig bomen aanplanten en vervolgens de zaag er niet in mogen zetten als dat nodig is

De ambities voor de toekomst:

- Ruimte voor ontwikkeling van een bedrijf en een groter bouwblok,
- 'stippellijnen' ipv harde lijnen
- ruimte voor erfbeplanting, brandgangen en een bouwblok op maat
- aandacht voor duurzaamheid en innovatie
- Positieve grondhouding van de gemeente inzake ontwikkelruimte voor ondernemers
- Stimuleren jonge ondernemers en overname van bedrijven

4.2) Woningbouw en Vrijkomende Agrarische bebouwing buitengebied

Gemeente Berkelland verwacht dat er de komende 10 jaar ongeveer 30 ha aan agrarische bebouwing vrijkomt...

Een goed VAB (vrijkomende agrarische bebouwing) beleid dient verpaupering en achteruitgang leefbaarheid op het platteland te voorkomen, maar het beleid moet zodanig ingericht worden dat dit niet conflicteert met bestaande landbouwbedrijven. Over flexibiliteit in bestemming op het platteland moet worden nagedacht. Vrijkomende agrarische bedrijven kunnen bijvoorbeeld worden overgenomen worden door ZZP'ers of kleine mkb-bedrijven, om het platteland levendig te houden. Daarnaast zou een flexibele ondernemerslocatie met perspectieven uitkomst kunnen bieden om diversiteit aan bedrijfsontwikkelingen mogelijk te maken en diverse opgaves te realiseren. Dit alles voor maatschappelijke ontwikkelingen en het verdienvermogen voor de agrariër

Er dient gezocht te worden naar andere bewoningsmogelijkheden voor bijv. jongere dorpingen. Daarnaast is een onderhoudsplicht gewenst. De Rood-voor-rood regeling kan bijdragen in ruimtelijke kwaliteit. Positieve monitoring van niet-agrarische activiteiten in het buitengebied is belangrijk. Boeren zijn de rentmeesters van het landschap en zetten zich al eeuwen in om dit landschap goed te onderhouden en door te geven van generatie op generatie. Een goed VAB beleid dient verpaupering en achteruitgang leefbaarheid op het platteland te voorkomen.

Ondermijning:

De financiële druk op de agrariërs neemt toe. Doordat er op diverse plekken leegstand ontstaat wordt er op het platteland gezocht naar een 'nieuwe' vorm van ondernemen. Maar criminele praktijken (ondermijning) horen daar niet toe. Hierin is een rol voor ons allen weggelegd om bedrijven te behoeden voor 'vreemde' afspraken.

Wat willen we NIET:

- Geen extra woningen in het buitengebied waardoor nieuwe beperkingen voor de Landbouw komen
- Geen permanente woonbestemming voor schuurtjes in het buitengebied
- Geen extra belemmerende regels als er meer woningen komen
- Ondermijning op het platteland
- Geen beperkende maatregelen door 'nieuwe externe bewoners' op het platteland, die nu vanwege de woning-nood in Berkelland, buitenaf een woonbestemming kopen.

De ambities voor de toekomst:

- Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond om de toekomst van agrarische bedrijven, de jongeren en het platteland te garanderen
- Flexibele bestemming toestaan voor VAB
- Woningen van "Rood voor Rood" bij of in de kleine kernen bouwen
- Woningsplitsing blijven toestaan
- Woningen bouwen via 'inbreiding' in de kernen (vind 96% van de Mentimeter)
- Alternatieve bestemmingen voor vrijkomende agrarische bebouwingen
- Stimuleren van asbest verwijderen door de gemeente
- Versterken van de leefbaarheid en vitaliteit in de kernen (vind 100% van de Mentimeter)

4.3) Duurzaam ondernemen en verdienmodel

Bij Duurzaam ondernemen denken we aan:

People + Planet + Profit

Wat willen we NIET:

- Investerings die niet terugverdiend kunnen worden
- Een consument die met de mond iets anders verwoord, dan dagelijks op de tafel heeft staan. Reclame op tv of via krant/internet wat een verkeerd beeld geeft.
- Kostbare landbouw grond inleveren voor zonneparken/windmolens
- Groen doen en rood staan

Ambities voor de toekomst:

- Dit keuze in, en betaling van, duurzame producten kun je niet afdwingen, maar de omstandigheden moeten zo te maken zijn, dat de markt bereid is hiervoor te betalen.
- Bereidheid van de markt om een prijs te betalen die toebehoort aan de duurzame productie en producten.
- Zoveel mogelijk een complete kringloop
- Plantaardige en dierlijke productieketens aan elkaar koppelen
- Jonge agrariërs steunen want dat is de toekomst
- Meer producten aan huis verkopen denk aan een melktap of streekproducten
- Zelf meer energie op gaan wekken
- Een reëel verdienmodel

4.4) Multifunctionele landbouw:

Bij Multifunctionele landbouw denken we aan:

Leven en werken op het platteland doen we samen met onze naobers. De een werkt meer samen met zijn naobers dan de ander maar wij moeten het samen doen. De veelzijdigheid van het Achterhoekse landschap komen ook terug in de activiteiten in het buitengebied.

1 op de 3 bedrijven heeft een neventak of een baan erbij naast. Dat kan variëren van een B&B of minicamping, dagrecreatie, verkoop en verwerken van streekproducten, zorg en kinderopvang, of bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer.

Dit geeft diversiteit in het buitengebied. Wij willen graag in goede harmonie elkaar de ruimte kunnen laten, en open kaders hiervoor.

Het gevaar kan er in zitten dat sommige dingen groot worden en dan een probleem worden voor andere bedrijven.

Wat willen we NIET:

- Misschien oppassen dat je niet teveel de zelfde bedrijven bij elkaar in de buurt krijgt
- Agrarisch natuurbeheer is ook verbreding. We willen geen verplichte aanwijzing natuur maar op vrijwillige basis (met tegemoetkoming voor de mindere opbrengsten). Dit kan natuurlijk gestimuleerd worden.
- Belemmeringen door uitbreidingen van anderen

Ambities voor de toekomst:

- Ruimte om te ondernemen en mogelijkheden in variatie tussen de verschillende bedrijven
- Ook hier moeten er wel mogelijkheden zijn voor ontwikkeling
- Boer Burger dichterbij elkaar brengen!
- Ruimte en vrijheid voor ondernemerschap

4.5) Natuur en Stikstofopgave

Er zijn géén Natura-2000 gebieden in Berkelland zélf. Echter wel om ons heen, en de invloed ervan ook. Naast de natura 2000 gebieden is er natuurlijk ook veel andere natuur in Berkelland. In de toekomst moet de mooie natuur goed samen gaan met een gezonde landbouw in Berkelland.

Wat willen we NIET:

- Aanwijzing nieuwe natuur
- Aanvullende restricties bovenop de landelijke en provinciale wetgeving
- Geen verplichte opkoop van bedrijven
- Dat de agrarische sector in Berkelland op slot komt te zitten door onhaalbare doelstellingen en stikstof uit het buitenland
- Wij willen geen verplichte beperkingen voor natuurbeheer op onze landbouwgrond
- Geen vernatting van erf en landbouwgrond waardoor de grond minder geschikt is voor landbouw

Ambities voor de toekomst:

- Enkel vrijwillige opkoop Stikstof en/of bedrijven en de vrijgekomen ruimte toevoegen aan Stikstofbank
- Extra Stikstof reduceren door emissie beperkende maatregelen tegen vergoeding
- Stikstof verleasen
- Voldoende ontwikkelingsruimte voor doorgaande bedrijven
- Vrijwillige samenwerking tussen landbouw en natuurorganisaties om natuur te stimuleren
- De landbouwstikstof ook voor ontwikkelruimte in de landbouw houden
- Doelstellingen op basis van meten=weten, en niet op basis van onduidelijke modellen

4.6) Energie

Bij energie denken we aan:

**daken leveren
energie
grond levert
voedsel**

Boertje

Er is in Berkelland de ambitie om in 2030 energie-neutraal te zijn. Dit proces is een aantal jaren geleden in gang gezet. Om dit te bereiken moet er veel gebeuren op het gebied van duurzame energie opwekken. Dit kan onder andere door het toepassen van zon- en windenergie. Nu zijn er alle enkele grote projecten in uitvoering, dit betreft het aanleggen van reeds vergunde zonneparken met een maximum van 130 ha voor de gemeente Berkelland. Als agrarische ondernemers van Berkelland vinden wij, als bij de realisatie van de reeds vergunde projecten de doelstelling nog niet wordt gehaald, dit op een andere wijze te worden gerealiseerd.

Behoud van productieruimte,

Behoud van voedselproductie en verder duurzame ontwikkeling van landbouw.

Om de voedselproductie op peil te houden moet de huidige landbouwgrond behouden blijven. Dit om de duurzame ontwikkeling van de landbouwbedrijven te behouden.

Behoud van Landschap,

Het buitengebied van Berkelland en ook de achterhoek in het algemeen typeert zich door een mooi coulissen landschap. Hierin zijn natuur en landbouw al eeuwen in goede harmonie opgebouwd. Door het aanleggen van grote zonneparken word dit beeld en de omgeving sterk negatief beïnvloed.

Klimaatafspraken landbouw.

De landbouw heeft als opdracht gekregen om 3.5 Mton CO2 emissie te verlagen. De ambitie van de landbouw is zelfs groter als voorwaarden passend bij deze ambitie door de klimaattafelpartners worden ingewilligd ('work in progress'). Eén van deze voorwaarden is kringlopen, bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit te verbeteren. Het mag niet zo zijn dat de landbouw deze ambitie niet waar kan maken omdat er honderden hectares landbouwgrond verdwijnen voor vestiging van zonnevelden

Windmolens

Wij zijn van mening dat windmolens een goede manier is om voor de korte termijn energie op te wekken, mits er lokaal draagvlak voor is. Door lokale burgers en ondernemers de mogelijkheid te bieden financieel te participeren, kan het draagvlak voor windmolens vergroot worden. Op locaties waar grote windmolens geen optie zijn, zouden ondernemers ook rendabele kleine windmolens kunnen plaatsen. Door een combinatie van zon en wind realiseert een bedrijf een stabielere energieproductie. Hierdoor kunnen bedrijven tot zo'n 60 procent van de energie die ze opwekken meteen zelf verbruiken. Met alleen zon blijft dit percentage rond de 30 procent steken. Met een combinatie van wind en zon kan er op een bestaande aansluiting dus meer elektriciteit geproduceerd worden. Een groot voordeel is dus dat het netwerk minimaal belast wordt. Slechts in 3 procent van de tijd geeft een combinatie van zon en wind meer elektriciteit dan nodig is voor eigen gebruik.

Infrastructuur elektriciteitsnet.

Er zijn in Berkelland meerdere agrarische bedrijven die aangegeven hebben te willen investeren in duurzame energie, Echter door beperking van het elektriciteitsnet is het lang niet overal mogelijk om dit plan te realiseren. LTO pleit hierbij dan ook voor aanpassen van het net, daar waar er om gevraagd wordt dit met voorgang toe te passen. De gemeente of de regio kan hierbij een faciliterende rol vervullen. We moeten met zijn allen voldoen aan het vraagstuk duurzame energie, doe dit door lokale initiatieven te stimuleren in plaats van projecten die alleen maar weerstand oproepen.

Lokale Energie coöperaties en postcoderoos-projecten worden gewaardeerd! Projecten waarbij de inzet en financiële opbrengst in het gebied zelf blijft juichen we toe.

En tot slot: geduld is een schone zaak: de technologische ontwikkeling is iets waar rekening mee gehouden moet worden. Het kan niet anders dan dat er de komende jaren mooie technologische innovaties voor energieopwekking (en -opslag) aankomen, waar we misschien nu helemaal geen waardevolle en vruchtbare landbouwgrond voor op hoeven te offeren.

Wat willen we NIET:

- Zonne-akkers op landbouwgrond
- Een overvol netwerk, waarbij opslag van energie nog niet mogelijk is
- Monopolypositie van commerciële energieleveranciers
- Grote energieprojecten, waarbij het geld wegvloeit uit de gemeenschap

Ambities voor de toekomst:

- Energiebesparing stimuleren
- Zonne-energie volgens de zonneladders: eerst daken vol, dan kijken naar overige terreinen en ruimtes welke niet in gebruik zijn, zoals taluds en bermen, natuurterreinen, parkeerplaatsen, groene ruimten op bedrijfsterreinen, etc.
- Windmolens op bedrijfsniveau (max 40 meter hoog)
- Aandacht voor de capaciteit van het electriciteitsnetwerk, zodat dit géén beperkende factor is, voor mensen die wél hun daken met zonnepanelen willen volleggen.
- Stimuleren van technologische ontwikkelingen inzake energie-opslag, waterstof etc.
- Grote windturbines op plekken waar dat kan
- Gebruik van Biogasinstallaties.
- Overwegen of kernenergie voor de langere termijn een optie is (landelijk)

4.7) Water

Bij Ruimte om te ondernemen denken we aan:

Duurzaam ondernemen waarbij er schoon en voldoende water beschikbaar is voor onze dieren. Voldoende water beschikbaar voor een optimale groei van onze gewassen. Alleen gezonde en goed groeiende gewassen kunnen veel CO2 vastleggen. Dit vraagt een andere, actieve, aanpak van het waterbeheer. Waterschappen en gemeente zullen moeten nadenken over water behouden in Berkelland in plaats van het zo snel mogelijk afvoeren van regenoverschotten

Wat willen we NIET:

- Gewassen laten verdrogen door beperkingen op watergebruik
- Beregening verbod

Ambities voor de toekomst:

- Beschikbaar voldoende schoon water, nu en in de toekomst
- Waterpeil welke past bij goede landbouwpraktijk
- Waterpeil passend bij de groei seizoenen
- Nieuw waterbeheer passend bij duurzaam ondernemen.

4.8) Landschap en Infrastructuur

Bij Landschap en Infrastructuur denken we aan:

Om aan alle maatschappelijke wensen te voldoen is er behoefte aan voldoende grote huiskavels. Goed bereikbare en duurzaam ingerichte percelen.

Voldoende en goede toegangswegen naar onze percelen en naar onze bedrijven ingericht voor landbouwvoertuigen en vrachtverkeer. We zien hier ook zeker kansen om in goed overleg gezamenlijk natuur gronden toe te voegen aan onze bedrijven en deze multi-functioneel 'Natuurlijk Agrarisch' te benutten en onderhouden.

Wat willen we NIET:

- Geen grens gedoe en grond onteigening
- Verruwing en overlast uit aangrenzende niet agrarische percelen

Ambities voor de toekomst:

- Compensatiegrond om maatschappelijke wensen in te vullen
- Ruilverkaveling om de duurzaamheidsgedachte te dienen en ontwikkelingswensen voor bedrijfsontwikkeling in te vullen.
- Goed overleg en onderhoud inzake watergangen en bermbeheer
- Beheer voor boeren

4.9 Mest en bodem

De agrarische sector is van grote betekenis voor de biodiversiteit, omdat het voedsel, nest- en schuilmogelijkheden biedt. Veel planten en dieren leven op en in cultuurgrond. Biodiversiteit is voor de agrarische sector van belang omdat het bijdraagt aan bodemvruchtbaarheid, plaagbestrijding en bestuiving van planten en vruchtbomen. Juist in de overgangszones tussen agrarische grond, landschapselementen en natuurgebieden komt een grote variatie aan planten en dieren voor. Biodiversiteit, **bodem** en **mest** kan niet los van elkaar gezien worden omdat mest een grote waarde heeft voor de bodemvruchtbaarheid en zodoende ook voor de biodiversiteit.

Op veel plekken zien we nu al dat de gewassen meer mineralen onttrekken dan er bemest mag worden en dat organische stof gehalten dalen. Om geen roofbouw te plegen en de kringloop nog beter te kunnen sluiten zullen bedrijven in de toekomst meer samenwerken. Maar regelgeving staat vaak in de weg. Denk aan derogatie en bijvoorbeeld bij kunstmest vervangende producten uit de mestverwerking.

Maatwerk is daarom essentieel om tot een duurzame kringlooplandbouw te komen.

Wat willen we NIET:

- Verstikkende regelgeving
- Verplicht mest afvoeren om daarna weer kunstmest aan te voeren.
- Roofbouw plegen op onze gronden.

Ambities voor de toekomst:

- Samenwerkingsverbanden bv tussen varkenshouder en rundveehouder en akkerbouwer
- Meer kunstmest vervangen door bewerkte mest
- Mestsoort gebruiken waar de bodem/gewas om vraagt. (Mest op Maat, Keurmest)
- Minimaal evenwichtsbemesting
- Bewerking op locatie
- Terugdringen van emissies, vastleggen van CO2 en energieneutraal produceren.
- Beschikbaarheid van goed water, een goede waterhuishouding, goede bodemvruchtbaarheid.

4.10 Imago en verbinding met omgeving

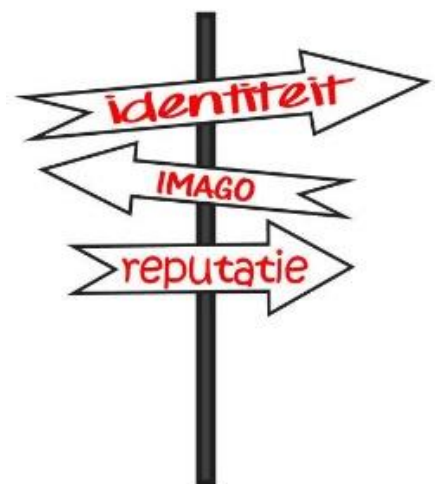
Bij Imago en verbinding met de omgeving denken we aan:

Wat willen we NIET:

- Weg gezet worden als ondernemers die tegen natuur zijn of als mensen die telkens de regels overtreden
- Burgers en beleidsmakers die vervreemden van de voedselproductie

Ambities voor de toekomst:

- Pro-actief in de markt staan, waarbij partijen ons weten te vinden
- In goed overleg met onze stake-holders, landbouwverwante partijen, en collega-belangenbehartigers
- Actief werken aan ons imago in de markt, door bijvoorbeeld staan op open dagen, boerderijenfietsochten, scholenproject, actie op markt Borculo etc.
- Als LTO en AJK vaker samenwerken
- In overleg met gemeentebestuur, raad en ambtenaren. Met resultaat.

5. Nawoord en afsluitend

Ruimte om te ondernemen:

Als agrariërs kijken we uit naar de invulling van de omgevingsvisie in Berkelland. Hiermee hebben we de mogelijkheid om gezamenlijk ons mooie buitengebied in te vullen. Wij als agrariërs zijn gewend met de natuur en in de natuur te werken en te leven. Onze gewassen en de dieren zijn namelijk een wezenlijke bouwsteen van de Berkellands gemeenschap die door de eeuwen heen door en met ons gevormd is.

Wij hebben een duurzaam Berkelland voor ogen waarin het prettig werken en wonen is voor onze agrariërs. Waar de gemeente en haar medewerkers trots is op het buitengebied wat door onze agrariërs goed, divers, duurzaam en veilig ingevuld en onderhouden wordt.

Een aantal leden aan het woord: “Ik ben trots op”:

- Het imago dat we als Berkellands gemeente landelijk uitstralen dat we onze agrariërs koesteren en een podium geven om de door de eeuwen heen gevormde bedrijven met enthousiasme en liefde door te kunnen geven aan onze kinderen.
- Wij zijn trots op de waardering van vele mensen die zien, hoe wij met onze dieren, bedrijven en de natuur omgaan
- Wat ons trots maakt, elke dag onze dieren goed te verzorgen en hier door een goed en eerlijk product op de markt te zetten, die geproduceerd is in een mooie en leefbare omgeving.
- Ik ben trots op: Waar ben ik trots op? Trots om samen het familie bedrijf te kunnen voortzetten in een agrarische gemeente als Berkelland. Hoe mooi is het om een bedrijf door te ontwikkelen in een mooie omgeving als deze, een gemeente met veel ruimte in het buitengebied. Lekker bezig zijn met de dieren, en werken aan een mooie uitstraling van het bedrijf. Daarnaast ben ik bijzonder trots op onze leuke en ondernemende buurt waar we goede contacten mee onderhouden.
- Trots dat er dagelijks een grote groep burgers producten rechtstreeks bij de boer komt kopen en hier dan ook heel enthousiast over is.
- Wij zijn trots op: Dat we gezonde en moderne landbouwbedrijven hebben, met bijbehorende periferie, in een mooi afwisselend buitengebied.
- Wat moet de raad weten, waar ben je trots op? Dat boeren met veel passie producten produceren. No farmers no food!

- Ik ben trots op onze agrarische bedrijven dat we goed en veilig voedsel produceren en dat ook steeds duurzamer doen.
Ook ben ik trots op ons mooie landschap waar wij als boeren een groot onderdeel van uitmaken om dit te onderhouden en te behouden.
- Ik ben trots op het feit dat we zulke hoogwaardige producten maken, dat ze wereldwijd gewild zijn. Met een footprint per kg melk die wereldwijd bij één van de laagsten hoort, omdat we zo efficiënt bezig zijn. Ik ben er trots op dat onze melkfabriek in Berkelland staat en ruimte heeft gekregen en krijgt.
- Ik ben trots op onze creatieve landbouwers, met hun nevenactiviteiten, en recreatieplekken. En niet te vergeten de weiden die door meer dan 80% van onze bedrijven met koeien worden beweidt. Wat een prachtige plaatjes overal. En een mooi fietslandschap zo.
- Ik ben trots op al onze bedrijven die ervoor zorgen dat onze burgers, de recreanten, en u als raad, dagelijks kunnen genieten van dit mooie gebied en haar bedrijvigheid.
- Ik ben trots op het feit dat mijn ouders, broer en zus, mij de mogelijkheid hebben gegeven het bedrijf over te nemen. Het is een zeer oude plek, zelfs een 1000-jarig erf. Wij mogen als rateltje in het geheel, hier een ‘aantal jaren’ boeren, en zullen er alles aan doen dit op een nette en duurzame manier te doen, zodat het bedrijf door ons weer doorgegeven kan worden. Ik ben trots op deze historie, oeroude erven, en familiebedrijven in Berkelland, die oog hebben voor aanpassingen, rentmeesterschap en duurzaamheid.

- Kortom:**
- Bent u ook trots op onze Nederlandse Berkellandse boeren??
 - En laat u dat ook blijken in uw koopgedrag??
 - En uw beleid??

Wij zijn trots op onze boeren die zich dagelijks meer dan 100% inzetten om heerlijk, eerlijk en goed voedsel te maken. Wij zijn trots op onze ondernemende land- en tuinbouwboewers in Berkelland.

Geef ze ook in de nieuwe plannen:

“Ruimte om te ondernemen”.

Bijlage: werkgroepleden LTO en AJK's

LTO Noord Achterhoek Noord, gemeente Berkelland: info@achterhoek-noord.ltonoord.nl

- Ria Wolters (voorzitter)
- Dirk Groot Kormelink
- Dinand Krooshof
- Erik te Geershuis
- Gerjan Breukers
- Herbert Stokkers
- Jasper te Winkel
- Esther Weernink

Achter de boer en tuinder.
Voor ons allemaal.

AJK Oost Achterhoek:

- Lika Schuizeman
- Anouk Bleumink
- Dennis Erinkveld
- Chiel Abbink

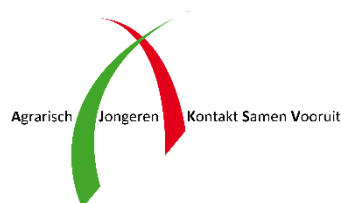
ajkoostachterhoek@hotmail.com

AJK Samen Vooruit:

- Rens Schilderincx
- Thijs Reinders

ajk-samenvooruit@hotmail.com

Literatuur:

- Barometer agrarische sector in de gemeente Berkelland (WUR 2019)
- CBS
- Toekomstvisie landbouw Carola Schouten (sept '19 en april '21)
- Toekomstvisie LTO Noord Regio Oost, en LTO Noord
- NAJK over ... de melkveehouderij in 2050
- Landbouwvisie Berkelland 2011-2020 LTO Noord afdeling Berkelland
- LTO Noord 'Aan de slag met een afdelingsvisie'
- Uitgangspuntennotitie: op weg naar de omgevingsvisie Berkelland 9/10/20

